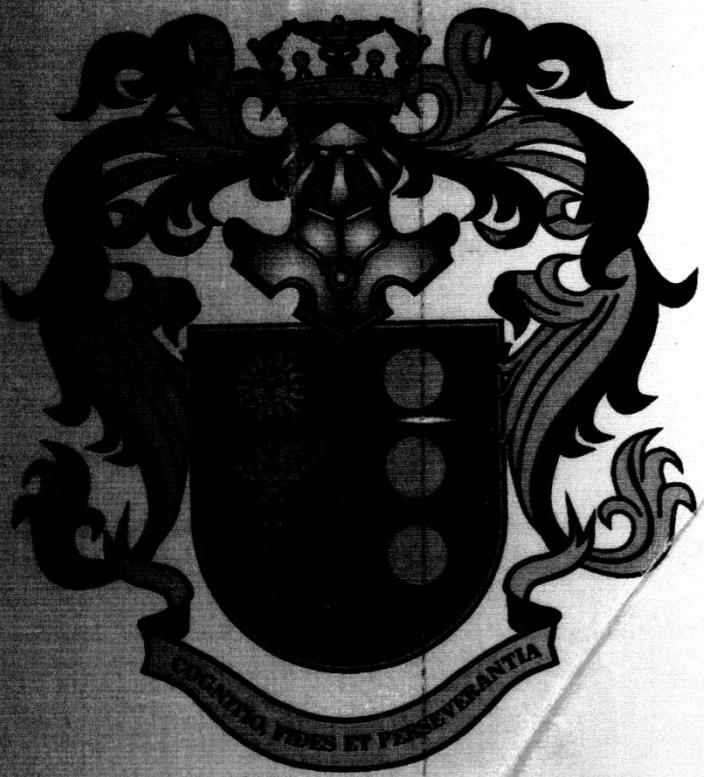

Науково-теоретичний журнал

Наука й економіка

Хмельницького
економічного університету

Випуск 1 (1)

ФІНАНСОВА СИСТЕМА

І. БАШУЦЬКА ОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ІОДАТКОВО-БЮДЖЕТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ	7
З. Ю. БЕЗГУБЕНКО ГЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФІНАНСОВИХ ДОМІНАНТ ОРЕНДИ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ	10
О. В. ДЕМЕНOK, В. І. ГЛУХОVA БЮДЖЕТНА БЕЗПЕКА УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВА ФІНАНСОВОЇ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ	16
В. Г. ЗЕЛІНСЬКИЙ, Т. І. ДЗЬОБА АНАЛІЗ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ ЗМІНИ ВАЛЮТНОГО КУРСУ ТА ПЛАТЕЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ В ПЕРІОД 1996 — 2008 РР.	22
О. М. ЛОЗОВА ДЕРЖАВНІ ВИДАТКИ У БЮДЖЕТНОМУ РЕГУЛЮВАННІ ЕКОНОМІЧНОЇ СТАБІЛІЗАЦІЇ	28
Б. С. МАЛИНЯК СТАН ПРОЗОРОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ НА МІСЦЕВОМУ РІвНІ	36
О. В. НЕДОШИТКО НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ	45
Н. І. ПРИТУЛА, В. М. КОРНІЄНКО АНАЛІЗ СТРУКТУРИ КРЕДИТНО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОРТФЕЛЯ БАНКІВ	50
Н. Я. СПАСІВ ПРАГМАТИЗМ СПРАВЛЯННЯ МИТНИХ ПЛАТЕЖІВ В УКРАЇНІ	58
Г. В. ЦІХ, В. М. ВОВК, Р. В. ФЕДОРОВИЧ ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ	63

Облік і аудит

Н. Я. ЗАРУДНА ПРОЦЕС ПОСТАЧАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ	70
Н. С. ШАЛІМОВА ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВИМОГ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ АУДИТУ НА УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ	76

сь надходження з вивізного мита на 93,3 млн грн (на 32%) та митних зборів – 1,2 млн грн (на 53%). Так, надходження з вивізного мита зменшилися у зв'язку із обсягом вивезення природного газу та насіння олійних культур, з митних зборів – із втратою чинності постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.97 № 65 "Про встановлення нормативів та методик обчислення та збору митних зборів" у зв'язку зі вступом України до СОТ. Істотно потрібно зазначити, що завдяки законодавчій забороні надання відстрочок щодо термінів податкових зобов'язань з січня 2008 р. припинено вексельні розрахунки за ПДВ. Крім к це зазначалось раніше, із прийняттям розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 № 88-р припинено надання податкових пільг за рішенням судів. Але, якщо вважати таку ситуацію, на наш погляд, сприяє підвищенню ефективності надходження митних зборів, однак потребує подальшого удосконалення в частині посилення контролю за якістю митних платежів. Так, необхідно здійснювати чіткий контроль за правильністю обчислення митної вартості товарів; вдосконалити порядок митного оформлення та уважання товарів, які переміщуються громадянами через митний кордон України; налагити порядок здійснення митного контролю товарів, які переміщуються через митний кордон України водними транспортними засобами в контейнерах; для забезпечення стягнення платежів до бюджету збільшити бази оподаткування шляхом посилення контролю за використанням податкових пільг, вексельних форм розрахунків, митними льготами на підставі рішень судів, тощо.

Апровадження перерахованих заходів зменшить втрати держави від використання цих схем ухиляння від сплати податку на додану вартість, акцизного збору, мита, дасть значно підвищити ефективність роботи митних органів та фіскальну ефективність, не локалізує зловживання у даній сфері. Відповідно, вважаємо за доцільне докорінно змінити систему контролю у митних органах, особливо за справлянням митних зборів, адже найбільше порушень спостерігається у цій площині.

Список використаних джерел

- Митний кодекс України від 11 липня 2002 року № 92-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 38 – 39. – 288 с.
- Офіційний сайт Державної митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.customs.com.ua>.

УДК 338

ІХ
ЗОВК
ДЕДОРОВИЧ

ФІНАНСОВІ РЕСУРСИ ЯК ЕКОНОМІЧНА КАТЕГОРІЯ

Визначено різновиди тлумачення поняття «категорії». Проаналізовано різні підходи до зображення фінансових ресурсів як економічної категорії, охарактеризовано їх сутність та характерні властивості.

Пределены виды толкования понятия «категория». Проанализированы разные подходы к определению финансовых ресурсов как экономической категории, охарактеризованы их сущность и характерные особенности.

Detected variations interpretation «category». Analyzed various approaches to identify financial resources as an economic category, characterized by their nature and characteristic features.

Ключові слова: економічні категорії, фінансові ресурси, класифікація, управління.

Інстановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими актичними завданнями. Сучасний розвиток народногосподарського комплексу та породжує спектр гострих соціально-економічних проблем, вимагаючи нагальності та розробки нових і вдосконалення вже існуючих систем, методів, методик, прийомів та інших

ФІНАНСОВА СИСТЕМА

засобів управління, спрямованих на підвищення ефективності виробництва. Зокрема, вели значення при переході економіки країни до ринкових відносин має управління діяльністю підприємств, спрямоване, передусім, на організацію безпосередньо самого процесу виробництва, що можливо за умови здійснення щоденного ретельного аналізу фінансової стану суб'єктів господарювання, а відтак – формування і використання фінансових ресурсів, що є одним із визначальних з огляду на основні фактори виробництва. Крім того, вже давні в світі зроблена певна переорієнтація відносно того, що є важливим у господарській діяльності: чи прибуток підприємства і його величина, чи загальна маса наявних фінансових ресурсів, тобто скільки підприємство має вільних коштів, щоб без труднощів вести свої справи. Зважаючи на вище зазначене, дослідження фінансових ресурсів є актуальним.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності фінансових ресурсів як економічної категорії, їх особливостей та важливості для функціонування господарюючих суб'єктів з метою щоденного прийняття управлінських рішень стосовно формування і використання фінансових ресурсів.

Виклад основного матеріалу. Успішна виробнича діяльність будь-якого підприємства значною мірою залежить від його ресурсного потенціалу – наявних матеріальних і трудових ресурсів, виробничих потужностей. Однак найважливішою складовою справедливого вважається забезпеченість фінансовими ресурсами підприємства. Дієздатність останнього залежить від таких факторів: загального обсягу та їх раціонального розміщення.

Разом з тим зауважимо, що перш ніж розглядати сутність фінансових ресурсів необхідно з'ясувати: що ж таке економічна категорія?

Аби визначитись із тлумаченням поняття “категорії”, вважаємо за доцільне звернутися до філософського словника. В ньому, зокрема, відмічається: “Категорії – форми усвідомлення у поняттях загальних способів відношення людини до світу, що відбивають найбільш загальні й істотні властивості, закони природи, суспільства і мислення” [1, с. 184].

На доповнення цього зазначимо, що М.Т. Білуха, розглядаючи основи наукознавства, стверджував: “Важливим структурним елементом будь-якої науки є специфічні категорії – найбільш загальні поняття, що відображають особливості її предмета, змісту і методу. Вони є незмінним засобом дослідження і систематизації матеріалу” [2, с. 40]. Прикладом таких категорій вчений вважав товар, вартість, відносини володіння і власності, індекси й ін.

Однак найбільш чітке визначення саме економічної категорії дається в економічному словнику-довіднику: “Економічні категорії – абстракція, теоретичний вираз, мислені форми реально існуючих економічних систем”. І нижче додається: “У кожній економічній категорії з урахуванням структури економічної системи відображаються і зв’язки, і відносини між людьми у процесі привласнення засобів виробництва, предметів споживання, інших об’єктів власності, з одного боку, та виробничі зв’язки між людьми у процесі праці, створення матеріальних благ, взаємодії людини з природою – з другого” [3, с. 96].

Проведення подальшого дослідження вимагає, насамперед, чіткої термінологічної визначеності.

У вітчизняній та зарубіжній економічній літературі зустрічаються такі поняття, як “фінансові ресурси”, “фінансовий потенціал”, “фінансовий механізм”, “фінансові інструменти”, “фінансові інвестиції” й ін.

Певної визначеності у категоріальному апараті допомагає набути як нормативно-законодавча база, так і дослідження вчених-дослідників.

Так, П(С)БО 2 “Балац” [4] дає таку дефініцію: “фінансові інвестиції – активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора”.

П(С)БО 13 “Фінансові інструменти” [5] тлумачить фінансовий інструмент як “контракт, який одночасно призводить до виникнення (збільшення) фінансового активу в одного підприємства і фінансового зобов’язання або інструмента власного капіталу в іншого”. “Фінансові інструменти в бухгалтерському обліку поділяються на фінансові активи, фінансові зобов’язання, інструменти власного капіталу і похідні фінансові інструменти”.

Ці та ряд інших визначень простежуються також у монографіях, публікаціях, дослідниках, наукових статтях.

Таким чином, О.Д. Василик вважає “фінансовий механізм” сукупністю “форм і методів створення і використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різних державних структур, господарських суб’єктів і населення” [6, с. 104].

Велика кількість досліджень стосується суті фінансових ресурсів.

Зазначимо, що термін “фінансові ресурси” в офіційних нормативних документах з’явився ще в 1995. Через рік з метою впровадження єдиних засад формування балансу фінансових ресурсів України, організаційного забезпечення роботи з його підготовки та підвищення ефективності використання національних фінансових ресурсів були затверджені “Методологічні вказівки щодо складання балансу фінансових ресурсів” [7]. Однак у них відсутній такий параграф, як “Визначення термінів”. Тому вважаємо дискусію відносно цієї категорії далеко не завершеною. І вона в українській науковій літературі фактично лише починається.

Зокрема, В.М. Опарін у статті “Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення” [8, с. 10] підкреслює, що кількісно фінансові можливості характеризуються такими поняттями, як доходи, грошові кошти, грошові фонди (або фонди грошових коштів), фінансові ресурси. Чіткого розмежування у науковій літературі досі немає, що й породжує плутанину як у теорії, так і на практиці.

Фінансовий словник дає таке визначення: “Ресурси фінансові – це сукупність коштів, що перебувають у розпорядженні держави та суб’єктів господарювання” [9, с. 404].

К.В. Павлюк вважає, що фінансові ресурси – це “грошові нагромадження та доходи, які утворюються в процесі розподілу й перерозподілу валового внутрішнього продукту”, вони “зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб” [10, с. 24].

Категорії “фінансові ресурси” О.Д. Василик присвячує навіть спеціальний розділ свого дослідження [6, с. 75 – 101], де дає таке визначення: “Фінансові ресурси – це грошові фонди, які створюються в процесі розподілу, перерозподілу й використання валового внутрішнього продукту, що створюється упродовж певного часу в державі. Фінансові ресурси є матеріальними носіями фінансових відносин, що дає змогу викремити фінанси із сукупності інших економічних категорій, жодна з яких не характеризується матеріальним носієм” [6, с. 75].

З наведених вище прикладів бачимо: вони відрізняються один від одного. І якщо у першому випадку йдеться про грошові кошти, то в другому – про грошові нагромадження. До того ж, фінансові ресурси тут розглядаються на макроекономічному рівні.

В.М. Опарін, досліджуючи фінансові ресурси на макроекономічному рівні, тобто на рівні підприємства, дав їм таке визначення: “Отже, фінансові ресурси – це сума коштів, спрямовані в основні засоби та обігові кошти підприємства. Це авансовані кошти, які вкладаються в оборот і повинні обов’язково повернутися. Причому це не всі грошові кошти, а лише ті, які “роблять гроші”, тобто на основі використання яких формується додана вартість, у яку входять і прибуток, і заробітна плата. Втрата або нецільове використання фінансових ресурсів призводить до скорочення виробництва і до банкрутства” [8, с. 11].

О.С. Філімоненко стверджує: «Фінансові ресурси – це власний, позиковий і зачучений грошовий капітал, що використовується підприємствами для формування своїх активів і здійснення виробничо-фінансової діяльності з метою одержання відповідного доходу, прибутку» [11, с. 351].

Л.А. Лахтіонова наголошує на пріоритетному значенні фінансових ресурсів: “Серед матеріальних, трудових і фінансових ресурсів перше місце посідають фінансові, оскільки вони є єдиним видом ресурсів підприємства, що трансформується в будь-який інший вид у мінімальний термін” [12, с. 14]. І далі акцентує: “Фінансові ресурси – це грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у не фондовій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов’язань

перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими кампаніями і т.д.). Основними джерелами фінансових ресурсів підприємств є власні і залучені кошти” [12, с. 16].

Якщо уважно розглянути всі цитовані нами визначення, можна помітити – вони не зв’язують поняття фінансових ресурсів і капіталу. Це певним чином робить І.О.Бланк, вказуючи, що капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів [13, с. 211]. І ще додає: “Капітал характеризує фінансові ресурси підприємства, які приносять дохід” [13].

Порівнюючи висловлювання В.М. Опаріна та І.О. Бланка, можна дійти висновку, що в них власне йдеться про працюючий капітал. Саме він безпосередньо бере участь у формуванні доходів і забезпечує безперервну операційну, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства і звично ототожнюється як фінансові ресурси.

На наш погляд, різnobій у тлумаченні категорії “фінансові ресурси” трапився й тому що її розглядають фахівці різних галузей економічної науки: економічної теорії, статистики фінансового менеджменту, аудиту. Ми ж спробуємо з’ясувати поняття фінансових ресурсів: точки зору бухгалтерів-аналітиків, правда, спочатку розглянувши, чим взагалі є “ресурси”.

Так, згідно з новим тлумачним словником української мови [14, с. 899], це засіб можливість, якими можна скористатися в разі необхідності; грошові цінності, джерел фінансових доходів. Тобто термін “ресурси” містить в собі певний елемент потенційності співзвучний зі словом “потенціал”. “Потенціал – сукупність усіх наявних засобів можливостей, що можуть бути використані в якій-небудь сфері, приховані здатності для якої-небудь діяльності, що можуть виявитися за певних умов” [14, с. 630].

Аби глибше зображені суть поняття “ресурси” варто нагадати, що, наприклад статистика національного багатства, розглядаючи його структуру згідно з Системою національних рахунків (СНР) Євростату, класифікує природні ресурси, у тому числ природні ресурси – ті, що використовуються; природні ресурси – ті, що не використовуються [15, с. 195].

На відміну від щойно розглянутих природних ресурсів, які згідно з класифікацією ОО для СНР відносять до невідтворюваних матеріальних благ, динамічнішою і постій відтворюваною категорією (отже, такою, яка потребує докладнішого вивчення з огляду і ширші взаємозв’язки) є фінансові ресурси. І якщо ми загалом говоримо, що фінанси кровоносна система бізнесу, то, відповідно, фінансові ресурси – це, з одного бок кровотворна система, а з другого – деякий запас “консервованої крові”, яка в певні випадках може бути використана для фінансового пожвавлення або оздоровлення.

Підсумовуючи результати проведеного дослідження, можна зробити деяку загальнення:

1. На рівні підприємства фінансові ресурси – складна і різнопланова економіч категорія, яку застосовують та використовують як вчені, так і підприємці, правда, вкладаю в неї різний зміст.
2. Фінансові ресурси включають елементи, які з різною вагою та інтенсивністю беруть участь у виробничому процесі.
3. Фінансові ресурси використовуються на всіх етапах операційного циклу як у складі виробничого, так і у складі фінансового циклу підприємства. Крім того вони обслуговують інвестиційну та фінансову діяльність.
4. У своїй діяльності підприємства можуть використовувати власні фінансові ресурси тобто сформовані за рахунок власних надходжень і вкладень, позичені – отримані тимчасове користування на обумовлених засадах та надані, тобто ті, що надійшли безповоротного користування у якості фінансової допомоги.
5. Зовнішнє фінансування діяльності підприємства може проявлятись в ефективні розміщені ресурсів у фінансові інструменти – ринкові цінні папери, депозити, статутний капітал інших підприємств, та у реальній інвестиційні об’єкти – нове будівництво, реконструкцію, модернізацію й ін.

6. Фінансові ресурси за кругообігом розрізняють як початкові, тобто ті, з якими підприємство починає здійснювати свою діяльність, функціонуючі – такі, що підтримують діяльність суб'єкта господарювання на певному рівні, та як нагромаджені, тобто додатково отримані підприємством у процесі діяльності.

7. За організаційно-правовою формою, притаманною підприємствам, фінансові ресурси діляться на акціонерні, пайові та індивідуальні.

8. За характером використання розрізняють уречевлені фінансові ресурси, вкладені у засоби виробництва, і ті, що перебувають в обігу, тобто обігові кошти.

9. За відношенням до джерел формування фінансових ресурсів вони можуть бути зовнішніми, які надійшли внаслідок заточення акціонерного капіталу, отримання кредитів, фінансової допомоги, та внутрішніми, до складу яких відносять реінвестований прибуток, інкасовану дебіторську заборгованість, реалізоване зайве майно та ін.

10. Фінансові ресурси підприємства поділяються на активну та пасивну частини, розподіл яких обумовлений характером участі в операційному циклі.

11. За розташуванням фінансових ресурсів в активі чи пасиві балансу доцільно їх класифікувати відповідно за видами сформованих активів та джерелами покриття цих активів.

12. Залежно від здатності і швидкості перетворення цінностей у грошові кошти фінансові ресурси можуть бути найбільш ліквідними, швидко реалізованими, повільно реалізованими та важко реалізованими. А враховуючи той факт, що кожний вид активів повинен забезпечуватись відповідним покриттям у пасивах, фінансові ресурси повинні групуватися за терміновістю погашення зобов'язань на найтерміновіші зобов'язання, короткострокові, довгострокові та постійні пасиви.

Вище наведені особливості та характеристики фінансових ресурсів, які, на нашу думку, повніше задовольняють потреби аналізу, можна відобразити у вигляді схеми (рис. 1).

Таким чином, вважаємо, що фінансові ресурси підприємства – це кошти, за рахунок яких формуються власний і позиковий капітал, що використовується для придбання активів і здійснення звичайної діяльності з метою забезпечення економічної вигоди, а також застосовується у разі виникнення надзвичайних подій.

Таке визначення дозволяє пересвідчитись, що дійсно фінансові ресурси є економічною категорією, оскільки відповідають критеріям її визначення: з допомогою фінансових ресурсів відображаються відносини між людьми у процесі привласнення об'єктів власності та виробничі зв'язки між ними у процесі створення матеріальних благ.

Зауважимо, що здійснюючи свою діяльність, господарюючі суб'єкти щоденно приймають управлінські рішення стосовно формування і використання фінансових ресурсів, оскільки постійно постає питання: як координувати роботу підприємства, чи в достатній мірі коштів для проведення операційної діяльності, чи генеруватиметься прибуток при такому розміщенні фінансових ресурсів, чи можливим є підтримування високих темпів економічного розвитку як у поточному, так і довгостроковому періодах, чи є можливість займатись інвестиційною діяльністю і багато-багато інших.

Отже, можемо стверджувати: без наявності фінансових ресурсів неможливо провести жодного з напрямків діяльності підприємства, вони дійсно пронизують усі сфери життя економічного суб'єкту.

Зупинимося детальніше на їх функціонуванні. І виробнича, і фінансова діяльність як складові операційного циклу підприємства починаються з процесу формування фінансових ресурсів. Власне вони мають створити умови для стабільного, безперервного розвитку виробництва та його подальшого зростання. Такий механізм повинен забезпечити конкурентоспроможність підприємства на ринку, оскільки при оцінці конкурентоспроможності увага звертається не тільки на формування фінансових ресурсів, а, передусім, на їх раціональне розміщення. Причому центрами зосередження вільних фінансових ресурсів можуть виступати як самі підприємства, так і комерційні банки, інвестиційні фонди та інші суб'єкти фінансового ринку, які мають різні потенційні

ФІНАНСОВА СИСТЕМА

можливості щодо перспектив їх застосування та ефективного використання. На це вказує В.М. Опарін. Він, зокрема, пише: "Власні та надані фінансові ресурси підприємств безпосередньо наближені до місця їх використання. Однак, це ще не означає, що максимальна концентрація фінансових ресурсів на підприємствах автоматично забезпечує найкращий результат від їх використання. Слід зауважити, що й ресурси, які концентруються у суб'єктів фінансового ринку, теж зрештою використовуються на підприємствах, але вже на інших засадах. Тож головне – правильно визначити межі розміщення фінансових ресурсів у різних суб'єктів" [8, с. 11].

Рис. 1. Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Висновки. Фінансові ресурси підприємства – це кошти, за рахунок яких формуються власний і позиковий капітал, що використовується для придбання активів і здійснення звичайної діяльності з метою забезпечення економічної вигоди, а також застосовується у випадку виникнення надзвичайних подій.

У дослідженні вдосконалено класифікацію фінансових ресурсів підприємства і запропоновано їх групування за такими ознаками: види господарської діяльності, право власності, об'єкти інвестування, кругообіг, організаційно-правова форма, характер використання, джерела формування, характер участі у господарському процесі, види сформованих активів, джерела покриття активів, ступінь ліквідності активів та терміновість погашення зобов'язань. Вперше розглянуто поділ фінансових ресурсів на операційні, інвестиційні і фінансові; початкові, функціонуючі, нагромаджені; зовнішні і внутрішні; активні й пасивні; а також фінансові інструменти та реальні інвестиційні об'єкти.

Список використаних джерел

1. Філософский словарь / [под ред. И.Т. Фролова]. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : Політизат, 1991. – 560 с.
2. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень : [підручник] / Білуха М.Т. – К. : АБУ, 2002. – 480 с.
3. Економічний словник-довідник / [за ред. С.В. Мочерного]. – К. : Феміна, 1995. – 368 с.
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 2 “Баланс” : [затв. наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87] // Галицькі контракти. – 1999. – № 32.
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 “Фінансові інструменти” : [затв. наказом Міністерства фінансів України від 30 листопада 2001 р. № 559] // Офіційний вісник України. – 11.01.2002. – № 52.
6. Василик О.Д. Теорія фінансів : [підручник] / Василик О.Д. – К. : НІОС, 2001. – 416 с.
7. Методологічні вказівки щодо складання балансу фінансових ресурсів [Електронний ресурс] : [затв. наказом Міністерства економіки, Міністерства фінансів, Міністерства статистики від 18.04.96 р. № 49/76/117]. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
8. Опарін В. Фінансові ресурси: проблеми визначення та розміщення / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2000. – № 5. – С. 10 – 11.
9. Загородній А.Г. Фінансовий словник / Загородній А.Г., Вознюк Г.Л., Смовженко Т.С. – [3-е вид., випр. і доп.]. – К. : Знання, КОО, 2000. – 404 с.
10. Павлюк К.В. Фінансові ресурси держави : [монографія] / Павлюк К.В. – К. : НІОС, 1997. – 224 с.
11. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : [навч. посібник] / Філімоненков О.С. – К. : Ельга, Ніка-Центр, 2002. – 360 с.
12. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання : [монографія] / Лахтіонова Л.А. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
13. Бланк И.А. Финансовый менеджмент : [учебный курс] / Бланк И.А. – К. : Ника-Центр, 1999. – 528 с.
14. Новий тлумачний словник української мови : у 4 т. Т. 3 / В.В. Яременк, О.М. Сліпушко. – К. : Аконіт, 1999. – 927 с.
15. Статистика : підручник / [С.С. Герасименко, А.В. Головач, А.М. Єріна та ін.] ; за ред. С.С. Герасименка. – [2-е вид., перероб. і доп.]. – К КНЕУ, 2000. – 467 с.